

COMPARTINT MEMÒRIA

Mireia Paéz Sánchez¹

L'article que teniu a les mans vol ser el recull d'una experiència d'aprenentatge servei que s'ha posat en marxa des del programa Èxit del Consorci d'Educació de Barcelona en estreta col·laboració amb el centre de dia que hi ha al barri d'Horta de la Fundació Uszheimer, on tenen cura de diversos malalts que pateixen Alzheimer. Us presentem el projecte Compartint Memòria, que vol ser un espai de trobades intergeneracionals per la sensibilització i l'apropament als infants de les malalties neurodegeneratives.

Aquest article comença amb una breu explicació de les dues línies d'acció que nodreixen l'experiència Compartint Memòria: els projectes intergeneracionals i l'aprenentatge servei. A continuació fem una presentació dels diferents agents que formen part del projecte i dels grups de l'Èxit que han estat protagonistes de l'experiència. Després, s'explica la metodologia que hem fet servir per recollir informació i redactar aquest article i s'exposen les diferents fases en què s'ha dividit la realització del projecte: la sessió de sensibilització, els moments de coneixença, les entrevistes, l'elaboració dels obsequis, la cloenda i l'últim moment per compartir el projecte a l'escola. Per acabar l'article, exposem l'anàlisi de l'experiència i les reflexions extretes de tota la informació recollida en les observacions, i intentem identificar els aprenentatges que han fet els participants del projecte, ja siguin curriculars o de valors.

Els projectes intergeneracionals

L'esperança de vida creix i la gent gran és cada vegada més nombrosa. Malgrat això, els canvis en les estructures socials i familiars de les últimes dècades han provocat un distanciament cada cop més evident entre persones de diferents generacions: els infants i els avis comparteixen pocs moments de convivència i intercanvi. Per això, un repte de la societat és trobar espais per promoure les relacions intergeneracionals.

Compartint Memòria neix amb la finalitat de fer front a aquesta necessitat social amb un projecte que crea espais de trobada entre persones de diferents edats que tenen un paper actor i receptor durant les activitats. Tots els participants són protagonistes actius que intercanvien coneixements, maneres diferents d'entendre el món i realitats quotidianes dels altres. Es relacionen, i les persones ens construïm quan ens relacionem: els avis tenen una companyia engrescadora i reben un regal homenatge a la seva història de vida; els infants viuen una experiència única per al seu procés de creixement personal i gaudeixen acompanyant algunes tardes els avis.

Però cal fer esment d'un matís important, perquè Compartint Memòria és un projecte intergeneracional en què els avis tenen Alzheimer, una malaltia que dificulta algunes pràctiques socials quotidianes a les persones que la pateixen. Per això, aquest projecte pretén crear espais per a la seva integració i reconeixement social. En una mateixa experiència, els malalts d'Alzheimer participen activament en un projecte social, generen vincles afectius amb els infants i donen a conèixer la seva malaltia.

¹ Membre de l'Equip de Coordinació de l'Oficina d'Aprenentatge Servei de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona i col·laboradora del Grup de Recerca d'Educació Moral (GREM) de la mateixa universitat.

L'aprenentatge servei

El projecte Compartint Memòria es concreta en una experiència d'aprenentatge servei, una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulad. Els participants aprenen al mateix temps que treballen sobre necessitats reals del seu entorn amb l'objectiu de contribuir a la seva millora.

L'aprenentatge servei entén que l'educació ha d'estar estretament lligada a les necessitats reals més quotidianes de la societat i per això el projecte Compartint Memòria proposa la participació dels infants en una dinàmica que millora el quotidià d'un grup d'avis malalts d'Alzheimer. A més, aquest projecte proporciona les eines necessàries als seus participants per desenvolupar processos de cooperació en la construcció del seu coneixement, és a dir, generar aprenentatges significatius defensant que les coses que es fan adquireixen més sentit per als infants quan són útils i s'aprecia el seu valor social.

Així doncs, Compartint Memòria s'emmarca en una dinàmica en què els infants són els responsables de realitzar un servei a la comunitat i són els protagonistes dels seus processos d'aprenentatge i del seu creixement personal. Durant tot aquest procediment, els participants coneixen la finalitat de les seves accions i són conscients dels coneixements i aprenentatges que adquireixen. Per això, la reflexió és transversal al projecte i es produeix abans, durant i després de l'acció.

L'aprenentatge servei permet el cultiu de valors perquè en el desenvolupament dels projectes es generen espais i moments idonis per a l'exercici de pensaments, accions i sentiments que neixen sota la influència de valors apreciats.

Un altre eix important de l'aprenentatge servei és el treball en xarxa que fa possible la coordinació de diverses institucions educatives i socials, en aquest cas, el Consorci d'Educació de Barcelona i la Fundació Uszheimer, per portar a la pràctica aquest tipus d'experiències.

Els protagonistes

En el projecte Compartint Memòria han participat 10 alumnes de l'escola Mas Casanovas que es troben dos cops per setmana a l'IES Joan Brossa per fer reforç escolar i deures en el marc del projecte Èxit del Consorci d'Educació de Barcelona. Durant tot el projecte han estat acompanyats per les amigues grans, responsables de fer el reforç escolar, i per les amigues de la lectura, responsables de dinamitzar moments de lectura i comprensió individualitzada.

Per altra banda, hi han participat set avis i àvies malalts d'Alzheimer que passen el dia, fent treball d'estimulació cognitiva, al centre de dia d'Horta de la Fundació Uszheimer. Allà fan activitats de psicoestimulació per treballar la memòria i totes les funcions cognitives que encara estan preservades. Els malalts d'Alzheimer han estat acompanyats en totes les sessions pels educadors i educadores que treballen al centre de dia.

Metodologia de la investigació

Per recollir informació, ordenar les dades i elaborar aquest article s'ha dut a terme un estudi etnogràfic amb la finalitat de descriure i analitzar una pràctica educativa concreta. Aquest mètode de recerca proposa l'observació directa i la participació de l'investigador en tots els espais i fases del projecte.

Compartint Memòria s'ha posat en marxa durant el mes de març del 2012, període en el qual s'han recollit les dades necessàries per elaborar el diari de camp. Durant les deu sessions d'una hora en què s'ha desenvolupat el projecte, s'han fet les observacions directes i s'han pres notes de tot el que passava a la sala, d'alguns comentaris, gestos i accions dels participants. A més, per tenir un ventall més ampli d'informació, s'han fet fotografies que reflecteixen moments significatius de totes les fases de l'experiència i ofereixen detalls del desenvolupament del projecte. Poques hores després de cada observació i fent una lectura en profunditat dels apunts aconseguits a la sessió, s'han ampliat les notes amb reflexions de l'investigador, detalls que no s'havien apuntat en el moment de l'acció o records que es consideraven importants per a la construcció del text final.

El resultat de tota aquesta feina és el diari de camp, un conjunt ampli d'anotacions i fotografies que descriuen l'experiència i ens serveixen per analitzar alguns moments concrets del projecte. A més, el diari de camp ha estat la base per a la redacció d'aquest article en un intent de resumir i ordenar les fases del projecte i sistematitzar l'experiència.

Fases del projecte	Desenvolupament
Sensibilització	Una sessió d'informació i sensibilització a l'aula dels participants per explicar què és l'Alzheimer i com viuen les persones que ho pateixen.
Moments de coneixença	Presentació de cada participant i tots junts juguen al dòmino.
Les entrevistes	Els infants són periodistes i han de recollir tota la informació possible de la història de vida dels avis.
Elaboració dels obsequis	Els infants redacten un text amb la informació que han recollit i elaboren una caixa dels records per a cada avi.
La cloenda	Cada infant entrega al seu avi els obsequis elaborats per ell mateix en un acte de cloenda festiu.
Compartir el projecte a l'escola	Els infants que han participat en el projecte expliquen als companys de classe la seva experiència.

Sessió de sensibilització

El primer moment del projecte és una sessió informativa i de sensibilització a càrrec de la Fundació Uszheimer per al grup d'infants que hi participa. Amb una breu introducció sobre el que és l'Alzheimer, el responsable de la sessió explica als infants que els malalts es desorienten en l'espai i el temps, pateixen alteracions de comportament, tenen problemes per dur a terme pràctiques senzilles com vestir-se o menjar i els costa reconèixer alguns objectes comuns i persones. Malgrat totes aquestes dificultats en les pràctiques més quotidianes, l'Alzheimer no és una malaltia visible a primera vista, sinó que s'ha de tenir una relació directa amb la persona afectada per detectar-la.

El responsable de la sessió explica que l'Alzheimer és una malaltia que impacta als familiars i amics de la persona afectada i per això es van començar a obrir centres de dia. En aquests espais, els malalts fan petits entrenaments d'aquelles coses que encara saben fer en lloc d'estar al sofà de casa.

Amb algunes explicacions breus del que és la malaltia, els infants comencen a tenir dubtes i aixequen constantment la mà per demanar la paraula: "Els animals poden tenir aquesta malaltia?", "Quants anys pots viure amb Alzheimer?", "A partir de quina edat pots tenir Alzheimer?", "Pots oblidar com respirar?". Els responsables de la sessió responen tant com poden totes les qüestions dels infants.

Per acabar la sessió, els responsables conviden els infants a conèixer alguns avis i àvies al centre de dia. Tots responen entusiasmats però se sent un comentari per sobre dels altres: "Què i com ho hem de fer?". Han entès que un malalt d'Alzheimer necessita un tracte especial i senten que no sabran com reaccionar davant d'ells. En aquest moment, una noia del grup aixeca la mà i intervé en la conversa que s'ha iniciat sobre les possibles dificultats que tindran davant dels avis: "Jo he anat a una residència i he estat amb una àvia que tenia Alzheimer. S'ha de tenir paciència i no estressar-se". Aquest comentari ha tingut un efecte relaxant en el grup i el responsable de la sessió continua explicant el funcionament de les diferents sessions que hi ha establertes per conèixer els avis i les àvies.

L'objectiu de les activitats serà conèixer els avis i recuperar alguns records positius i plaus de la seva història de vida. Per situar més i millor el tema que els ocupa, entre tots construeixen una definició del que és la memòria: "Són les coses que hem après, les coses que sabem!". "També són les coses que ens han passat i les coses que hem viscut". A partir d'aquest moment, el responsable de la sessió explica les tasques concretes que els participants han de fer per conèixer els avis: "En un primer moment, jugareu junts al dòmino. Després, vosaltres fareu de periodistes i els preguntareu per coses que us interessin de la seva vida".

Al final de la sessió, el grup d'infants sembla convençut de les seves habilitats per fer el que demana el projecte i estan contents perquè aniran a veure gent gran a un centre de dia.

Moments de coneixença

El segon moment del projecte és la coneixença entre els avis i els infants. Per fer-ho, els dos grups es troben al Centre Cívic Matas i Ramis. En el primer moment de la trobada, els participants seuen en cercle i es presenten dient el seu nom, la seva edat, el lloc de

naixement i la seva professió (en el cas dels avis) o l'escola i el curs d'estudis (en el cas dels infants). A més de les presentacions personals, un avi s'anima a explicar davant de tothom quines coses fan al centre de dia: "Nosaltres aquí fem sumes, restes, multiplicacions amb trampes, dictats, dibuix... depèn del dia fem unes coses o d'altres". Una àvia afegeix que les activitats que fan són per treballar la seva memòria i acaba preguntant als infants què fan ells a l'escola. "A l'Èxit? Fem deures, estudiem i llegim". El grup arriba a la conclusió que malgrat la diferència d'edat, uns i altres fan coses molt semblants. Tot i que s'ha fet una ronda de presentació de noms, tots els participants porten una etiqueta a la roba amb el seu nom amb lletres grans i rodones, així ningú tindrà problemes per recordar els noms dels altres.

Per arrodonir la tarda, els infants i els avis compartiran una estona jugant al dòmino. Durant l'estona que els educadors del centre de dia i les amigues de l'Èxit col·loquen algunes taules per poder jugar, alguns infants s'aixequen de les cadires i s'apropen als avis per continuar parlant amb ells i fer algunes preguntes que s'han deixat al tinter. Quan les taules estan col·locades, es fan quatre grups que aniran canviant durant la tarda, així tots els infants jugaran amb tots els avis.

En pocs minuts, cada grup es gestiona autònomament. Els avis han d'explicar als infants el funcionament i les normes del dòmino. També els donen consells per guanyar: "Quan juguis, t'has de treure les fitxes que tenen els números més grans perquè al final són les que compten més, i si sumes molts punts, ets el que perd". Per la seva part, els infants han de supervisar el joc d'alguns avis perquè a vegades s'equivoquen amb els números o es despisten en els torns del joc: "Ara li toca a vostè" diu un noi mentre agafa tendrament el braç a una àvia.

Els guanyadors de les moltes partides que es juguen ho celebren efusivament. Els perdedors somriuen amb la victòria de l'altre. Durant tota la tarda, l'ambient ha estat molt tranquil. Costa no riure i somriure quan contemples la situació. Els avis ja no estan nerviosos i els infants estan d'allò més còmodes jugant al dòmino. Ningú no es cansa ni sembla tenir ganes de plegar tot i que arriba l'hora de marxar.

Les entrevistes

La següent fase del projecte és el moment en què els infants han de fer de periodistes. Portaran algunes preguntes preparades per a l'avi que els ha tocat. Els educadors del centre de dia han orientat els temes de les preguntes per assegurar-se que els avis i les àvies les podran contestar.

Els infants, de forma individual o per parelles, prenen nota de tot el que escolten. Els educadors del centre de dia i les amigues de l'Èxit estan atents a les diferents converses per fer un cop de mà al grup que ho necessiti.

Durant la tarda, les diferents parelles i grups que hi ha a la sala parlen de molts temes diferents. Entre d'altres, hi ha converses de les seves professions: "T'agradava fer cases?". "Quan fas una feina t'ha d'agradar. A mi no m'agradava estudiar però sí que m'ha agradat ser paleta". Més tard, aquest avi que havia estat paleta ensenya a la noia les seves habilitats matemàtiques. "M'ho va ensenyar el Sr. Serra, el mestre del barri. Hi ha un carrer a Horta que porta el seu nom". Fa les sumes molt ràpid i en poca estona s'han apropat altres participants del projecte per veure la gran fita. "Clar, tots els càlculs de les mides de les cases i els materials que necessitàvem els feia amb el cap. Per això és que vaig ràpid. He fet molts càlculs!".

També se senten converses dels jocs de la infància o de la vida al poble quan eren petits: “Hi havia carros per anar als altres pobles?”. “No! Hi havia burros... i burres!”. Quan acaba la frase fa una mirada còmplice a l’educador del centre de dia i tots dos riuen per sota el nas. Ho ha dit amb doble intenció però les noies no ho han acabat d’entendre i els han de fer un petit aclariment. L’àvia conclou l’explicació de la seva infantesa: “Si vaig al poble, us portaré algunes fotos perquè ho pugueu veure!”.

Un altre avi recorda els temps de la guerra civil espanyola a Barcelona. “El pitjor que vaig passar va ser la guerra. Vaig estar a la Creu Roja. Si passava alguna cosa havia d’anar a ajudar la gent. Recordo molt bé el bombardeig al Port... jo tenia 16 anys. Allà sí que vaig veure coses que m’hauria agradat no veure”. Els dos nens que escolten la seva història de vida l’observen admirats. En alguns moments es fan una mirada breu entre ells però no es diuen res. Escolten i apunten tot el que poden.

Un avi aficionat a l’òpera i al teatre recorda *La Traviata* de Verdi i *El llac dels cignes* de Txaikovski. S’aventura a explicar breument els arguments i les noies que l’entrevisten es comprometen a buscar més informació i vídeos de les obres que ha citat.

Un dels nens del grup està molt entusiasmat amb la seva feina de periodista i no només fa preguntes sinó que també explica a la seva parella algunes històries dels seus avis.

Tots els infants fan moltes preguntes, escolten i prenen notes. Algunes preguntes estan preparades però moltes altres sorgeixen per la curiositat que els provoquen les explicacions dels avis i les àvies. Al final de la tarda, un educador del centre pregunta a un avi què li ha semblat l’entrevista del jove periodista: “Aquest xicot... ho ha fet molt bé!”. Ho diu somrient i agafant el nen per l’esquena amb un gest amable. Tots dos es miren i somriuen.

En un últim moment, un avi que està al mig de la saleta envoltat d’alguns nens i nenes que ja s’acomiaden fa un comentari que provoca els riures i somriures de tots: “Estudieu molt!”. Ho diu amb energia, el dit aixecat i molt seriosament. En pocs segons, deixa anar un somriure, mira al seu entrevistador i li pica l’ullet.

El comiat és un moment ràpid i breu. Entre d’altres coses perquè es tornaran a veure aviat. Els infants es posen els abrics, carreguen les motxilles de l’escola i surten entusiasmats del centre de dia. De camí cap a casa, es fan preguntes entre ells i s’expliquen les coses que els han dit els avis.

Elaboració dels obsequis

Durant la tercera fase del projecte, els infants han de fer dues tasques: escriure una història de vida i confeccionar una caixa dels records per a l’avi o àvia a qui han entrevistat. En aquest tàndem d’activitats d’aprenentatge es posen en joc les habilitats de cada infant en la comprensió dels apunts que ha pres, la síntesi i l’ordenació de les idees, la redacció de la història de vida i la capacitat de convertir tot això en una idea plàstica que es pugui recollir en una caixa de sabates.

Per començar aquesta fase del projecte, les amigues de l’Èxit retornen a cada participant els apunts de les seves entrevistes. La distribució dels papers amb la informació que han recollit es fa ràpid i molts van per feina.

Tots es concentren a fer una lectura lenta i acurada de les seves anotacions. Alguns fan lectura en veu baixa, altres subratllen els apunts o els ordenen. Han d'estar molt atents perquè la lletra que van fer prenent les notes és una mica complicada d'entendre. Tot i així, s'esforcen i durant la lectura fan alguns comentaris sobre records de la seva entrevista amb els avis. Les amigues de l'Èxit també els ajuden a recordar fragments de l'entrevista que no estan als apunts o simplement acompanyen els nens que tenen més dificultats per concentrar-se en la redacció de la història.

Tot i que podríem adjuntar qualsevol fragment de les històries de vida pel seu grau d'interès i qualitat, hem optat per escollir algunes línies representatives del que van ser els redactats dels infants.

En Manel va fer la mili, que era la preparació dels nois per a la guerra. D'aquells dies recorda berenar avellanes torrades. També recorda els tramvies, que eren autobusos que anaven per vies, "el més important era el 29".

Jose i Renzo

Durant la guerra civil la gent del poble cultivava el seu menjar i agafaven l'aigua del riu. Utilitzaven llums d'oli per il·luminar la casa. Es calçaven espadenyes i anaven a tot arreu caminant o sinó utilitzant burros, cavalls i carros.

Edwin i Ricard

Quan surten fets o dades històriques, els alumnes pregunten si són informacions correctes i alguns tenen un embolic important amb la Guerra Civil i la Guerra Mundial. Una amiga de la lectura dedica uns minuts a explicar-los algunes diferències i les conseqüències que va tenir cada guerra en la població civil espanyola.

Després d'escriure la història de vida, els infants han de recordar com es van sentir fent l'entrevista als avis i afegir un paràgraf al redactat que han fet. Aquest últim exercici de reflexió personal complica la feina d'alguns participants i molts esbufeguen abans de començar a escriure. Al final, coincideixen tots a dir que l'experiència va ser *agradable* i *divertida* perquè els avis van explicar històries *interessants* i *gracioses*.

L'ambient a l'aula és tranquil i cadascú fa la seva feina. Els que acaben d'escriure la biografia, fan una lectura en veu alta amb les amigues de la lectura per revisar que hi ha tota la informació que volen posar. També es miren les faltes d'ortografia i revisen l'ús d'algunes paraules amb l'ajuda del diccionari. En molts moments de la tarda, alguns infants riuen mentre recorden i comenten frases dels avis a la seva visita al centre de dia.

La segona tasca comença quan tots els infants han acabat les històries de vida dels avis. Ara han de fer les seves caixes de records. La tarda en què es comencen les caixes tot-hom té una mica de pressa per entrar a l'Èxit. Quan tots estan situats a l'aula, els infants fan una lectura de les històries de vida que han escrit i amb l'ajuda de les amigues de l'Èxit recuperen la idea que volen fer visible a les caixes. "Què és el més important del text?" "El tramvia del 29, la mili i les ametlles torrades" "Potser podem fer un carrer amb un tramvia..." "Dibuixat?" "O el construïm!".

En pocs minuts, l'aula s'omple de bones idees per fer manualitats. Els participants agafen diferents materials per folrar les caixes i omplir-les de records. Alguns tenen molt clares les idees que volen recollir a la caixa. També tenen clar que el resultat ha de ser bonic: "Això sí que no m'agrada, em sembla molt lleig! Mira que són boniques les altres coses que hem posat, però aquest paper així no m'agrada".

En els primers moments de la tarda, fan algunes proves amb el material que tenen disponible i ràpidament comencen a dibuixar, retallar, pintar, enganxar, triar colors per a la seva obra d'art... Tothom té alguna feina a fer i cadascú utilitza tècniques pròpies per fer les seves creacions. Alguns s'han animat a dibuixar una màquina de cosir, un tramvia o una muntanya amb un riu, cases i una muralla. En el procés d'elaboració de les caixes, cada alumne va al seu ritme.

Durant les estones de manualitats, l'aula es converteix en un espai per als i dels participants. Cadascú té la seva caixa en una taula però tots es mouen autònomament per l'espai quan necessiten material, han de fer alguna consulta o demanen ajuda als companys. "Karina, com ho has fet això? Jo també ho vull fer per la meva caixa!". "Doncs s'agafa un paper blanc, es doblega i es talla per la meitat. Després has de posar pega de barra a un costat i a l'altre i ja està". El seu company se la mira poc convençut. No l'ha acabat d'entendre però tot i així, va decidit cap al paper blanc, talla un tros i comença a doblegar. No se'n surt i crida la Karina un altre cop. Ella li mostra com ha de fer els plecs del paper per aconseguir el resultat desitjat. Malgrat les explicacions, en Pau no se'n surt i li ha d'acabar de fer els plecs de paper la Karina. "Gràcies, Karina!". "De res".

Una parella ha tingut una idea genial. Volen posar unes pedres a la base de la seva caixa al costat d'un riu que han simulat amb paper blau una mica arrugat. A més, dibuixaran camises i pantalons petits i els posaran a sobre de les pedres, tal i com deia l'àvia que assecaven la roba al seu poble quan arribava l'estiu. L'Edwin diu emocionat que a l'entrada de l'institut hi ha un espai amb unes pedretes blanques que quedaran molt bé a la caixa. L'amiga gran els acompanya a buscar les pedres que els serviran per posar punt i final a la seva obra d'art.

Els alumnes cuiden fins l'últim detall de les seves creacions, els dibuixos, els títols, els noms dels avis i els retallables que han anat enganxant: trossos de fil, estrelles per decorar les caixes, una mica de polsim per simular guix a la caixa del paleta... no se'ls escapa res. "Posaries aquí el títol?". "No, aquí va la paleta. El títol va en aquest costat". I quan donen per acabades les caixes se les miren i ho comenten amb els companys i les amigues de l'Èxit: "Mira Berta, quina caixa més guapa!", o bé ho celebren amb satisfacció i un comentari que se sent al final de l'aula: "Sóc un artista!".

Els primers alumnes que acaben les caixes, recuperen les històries de vida que van acabar fa uns dies i practiquen la seva lectura. El dia de l'entrega de les caixes dels records, hauran de llegir les històries que han escrit als avis. Els participants que han treballat per parelles es reparteixen els fragments del text que llegirà cadascú.

Al final de cada sessió de manualitats, la classe ha quedat plena de materials sobre les taules i retalls de paperets a terra. Abans de carregar les motxilles, el grup fa un últim esforç col·lectiu per recollir i netejar l'espai. En pocs minuts, deixen l'aula neta, recullen el material, col·loquen bé les taules, tanquen les finestres i guarden les caixes dels records.

La cloenda

La següent fase del projecte és la cloenda, moment en què els participants visiten el centre de dia carregats amb les històries de vida i les caixes de records. És un dia especial, de nervis i molta expectació. Els infants visitaran per últim cop el centre de dia, faran una lectura pública dels seus escrits i entregaran les caixes dels records com un regal per als avis.

Per fer entrega dels obsequis i reconèixer la bona feina dels infants, tots els participants seuen formant un gran cercle. Alguns se saluden abans de començar, d'altres tenen més vergonya, seuen a la seva cadira i només fan un gest o una mirada de complicitat a la seva parella. Quan tothom és al seu lloc, el responsable del centre de dia recorda als participants tots els passos del projecte que hem fet fins ara i anuncia el que faran durant l'última tarda.

Comença la lectura i l'entrega dels regals, i tothom està una mica nerviós. Els infants s'aixequen d'un en un, agafen la seva història de vida i la llegeixen pausadament des del centre del cercle que formen entre tots. Han de llegir ben fort perquè tots els avis puguin sentir bé les històries. Al final de cada lectura, i entre forts aplaudiments, cada infant entrega la caixa dels records al seu avi.

Els gestos d'agraïment, sorpresa i nervis es van repetint en totes les parelles d'avis i infants. "Ah! Molt bé! Has dibuixat la meva màquina de cosir, que encara la tinc, eh!". "Això és per mi?". I encara hi ha temps per algunes confessions que sorprenen a tots els participants. "Amb això de posar el camp de futbol heu encertat perquè jo sóc el soci

número 6 del Barça!". Entre alguns infants es fan mirades de sorpresa i admiració.

Quan s'acaba la lectura de totes les històries de vida i l'entrega de totes les caixes, al centre de dia també tenen un record per als infants: una llibreta i un bolígraf per anar preparats com uns bons periodistes i fer totes les anotacions necessàries de les seves futures entrevistes. S'ho miren contents. Els més impacients l'obren ràpid i proven els bolígrafs. D'altres diuen que utilitzaran la llibreta per escriure els records de l'experiència en aquest projecte.

Per acabar la tarda, tots els participants berenen junts al centre de dia. Hi ha una mica de suc per a tots, galetes i ous de xocolata en unes safates que els infants van passejant per la sala perquè tots els avis puguin agafar berenar sense aixecar-se. Uns i altres comenten algunes anècdotes de les històries de vida i assenyalen els detalls més emotius de les seves caixes dels records.

Compartir el projecte a l'escola

L'última fase de l'experiència té lloc quan els infants que han participat en aquest projecte intergeneracional expliquen als companys de l'escola la seva vivència amb els avis. Tot plegat, es posa en marxa en una estona de tutoria pocs dies després de la sessió de cloenda amb tots els protagonistes.

Els alumnes que han participat en el projecte s'han organitzat per exposar-ho davant dels seus companys. Cadascú explicarà una part de l'experiència des de la primera sessió de sensibilització fins a l'acte de cloenda i entrega dels obsequis. A més, al final de l'exposició, tots faran una intervenció breu per compartir amb els companys què els ha semblat participar en aquest projecte. Malgrat que tot està preparat i han estat fent alguns assajos, els alumnes que han d'exposar estan una mica nerviosos. Els companys que els han d'escoltar esperen expectants la seva explicació.

Per començar la sessió de tutoria, la mestra de la classe fa una introducció del que passarà avui. No calen gaires explicacions perquè tothom està avisat. Només cal dedicar uns minuts a disposar l'aula per a l'exposició: entre tots retiren les taules i fan un gran cercle de cadires. Els alumnes de l'Èxit seuen tots junts en un sector del cercle i comencen la seva explicació del projecte. Tot marxa segons les previsions: expliquen el projecte i comparteixen les seves opinions. Els companys escolten atents i al final poden fer preguntes per resoldre els dubtes o les curiositats que tenen sobre l'experiència. Els nervis acaben de passar quan els alumnes de l'Èxit descobreixen que les preguntes dels seus companys són fàcils de respondre ara que ells són experts en això d'estar amb avis i àvies que tenen Alzheimer.

Per arrodonir la sessió, els alumnes de l'Èxit han portat algunes fotos de les seves caixes de records que comparteixen amb els companys. Tots coincideixen a dir que les caixes són boniques, molt acolorides i autèntiques obres d'art. Una noia de la classe diu molt sincerament: "Es nota que vas treballar tant com heu dit per fer-les!".

Al final de la sessió, tothom marxa content. Aquesta estona amb els companys de classe ha estat un acte de reconeixement per la bona feina i de celebració per l'èxit obtingut. Han passat del tot els nervis i ara, entre els participants en el projecte, hi ha alguns rostres de satisfacció i complaença.

Quan es dóna per acabada la sessió de tutoria, els companys que han escoltat l'explicació de l'experiència encara fan algunes preguntes als protagonistes de tot això i comenten les respostes en alguns cercles petits o parelles. D'altres miren els detalls de les fotos. Entre tots han decidit que faran un pòster per penjar a l'aula i tenir present el projecte durant la resta del curs.

Anàlisi de l'experiència a reflexions

Els projectes d'APS tenen com a denominadors comuns l'aprenentatge i el servei. Per una banda, Compartint Memòria ha estat un projecte per al desenvolupament d'aprenentatges curriculars i de competències, el creixement personal dels infants, la pràctica de valors i la gènesi d'un espai que ha donat lloc a l'aprenentatge recíproc dels participants. Per altra banda, Compartint Memòria ha creat una dinàmica de servei a la comunitat amb l'objectiu de millorar una realitat social concreta.

Així doncs, Compartint Memòria ha generat espais per al desenvolupament d'aprenentatges curriculars com la comprensió lectora, la redacció i la lectura en l'àrea de llengua; el coneixement d'una malaltia neurodegenerativa en l'àrea de medi natural, i el desenvolupament d'habilitats i destreses artístiques en l'àrea de visual i plàstica. També s'han creat espais per al desenvolupament de competències com les habilitats socials i de relació que posen en marxa mecanismes de creixement personal dels infants, i s'ha fet palesa la pràctica de valors com la participació, l'ajuda mútua, la companyonia i l'afecte.

A més, en els processos d'aprenentatge d'aquest projecte adquireix una importància rellevant la reciprocitat i tothom *guanya* alguna cosa. En primer lloc, els infants canvien la seva percepció vers les persones grans, valoren més l'envelliment i coneixen la realitat quotidiana dels malalts d'Alzheimer. A més, milloren els seus sentiments d'autoestima i confiança.

Per altra banda, les persones grans incrementen el seu sentiment de vàlua personal, aprofiten les oportunitats per viure coses noves, troben una via per allunyar-se de l'aïllament i generen una estima renovada per les noves experiències viscudes.

En definitiva, Compartint Memòria és un projecte que proposa la participació de petits i grans en un temps i un espai de convivència que ens permet abordar problemes socials comuns i transformar l'entorn a partir de les experiències pròpies, gaudint de les relacions humanes i compartint els processos de creixement personal d'uns i altres.

